

ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОРСЬКОЇ МЕТАФОРИКИ РОМАНУ ІВАНА БАГРЯНОГО “ТИГРОЛОВИ” В АНГЛОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

“Ходи тільки по лінії найбільшого опору
і ти пізнаєш світ.”

І. Багрянний

У статті розглянуто особливості відтворення авторської метафорики роману І. Багряного “Тигролови” в англomовному перекладі “The hunters and the hunted” (1954), з якого пізніше було здійснено переклади цього твору іншими європейськими мовами.

Ключові слова: метафора, позамовні чинники, фактор часу, ідіолект, калькування, переклад.

В статье рассматриваются особенности отображения авторской метафорики романа И. Багряного “Тигролови” в англоязычном переводе “The hunters and the hunted” (1954), из которого позже были сделаны переводы этого литературного произведения на другие европейские языки.

Ключевые слова: метафора, внеязыковые факторы, фактор времени, идиолект, калька, перевод.

The article deals with the peculiarities of rendering the author’s metaphors of the novel “Tyhrolovy” by I. Bahriany in the English translation “The hunters and the hunted” (1954), which became the source for further translations of the novel into other European languages.

Key words: metaphor; extra-linguistic determinants, the time factor; idiolect, calque, translation.

Мета дослідження полягає в аналізі відтворення авторської метафорики в англomовному перекладі роману І.Багряного “Тигролови” як яскравої складової авторського стилю письменника. **Завдання:** визначення ролі авторської метафорики у романі; визначення ступеню та повноти її відтворення в англomовному перекладі. **Актуальність** статті обумовлена практичним та теоретичним інтересом сучасних перекладознавців до труднощів перекладу індивідуальної авторської поетики в художньому тексті. **Новизна** статті полягає у розгляді англomовного (першого) перекладу роману І.Багряного “Тигролови” (1954) з позиції відтворення у ньому авторської метафорики як однієї з головних естетичних та змістових складових роману, що має істотне значення, адже з англomовного перекладу було здійснено переклади на іншими європейськими мовами.

Відомий вислів Гіппократа *Ars longa, vita brevis* (Мистецтво – довговічне, життя – коротке) влучно вказує на місце літератури у житті людства, її всеосяжність та негнїність. Твори видатних майстрів пера, незалежно від місця й часу їх написання, живуть, долаючи віки та океани відстаней, збагачуючи нові й нові покоління не лише знаннями, а й натхненням, ідеями створення новітніх творів, торуючи, отже, дорогу у безсмертя.

Відома метафора “Дамоклів меч” є алюзією на назву новели давньоримського оратора, філософа та засновника західної теорії перекладу Марка Туллія Ціцерона, який жив у 2-1 ст. до н.е. Знаменитий вислів “Не все те золото, що блищить” (All that glitters is not gold) належить всесвітньо знаному англійському драматургу та поету Вільяму Шекспіру та був уперше вжитий ним у п’єсі “Венеціанський купець” 1596 року. Очевидно, існує ще безліч подібних прикладів-маніфестацій універсальної та довговічної природи літератури. Однак, незаперечний і той факт, що людство своїми літературними набутками та прогресивним культурним розвитком завдячує саме перекладу. “Мова, – за словами Дж. Хауса, теоретика перекладу та глави Міжнародного Об’єднання з питань Перекладу та Міжкультурних Досліджень (IATIS), – має дві мети використання: передача ідей та встановлення зв’язку між людьми (переклад наш. – *Б.П.*)” [1:12]. Отже, без перекладу література не мала б того сенсу, яким вона наділена сучасним людством. Відомий французький теоретик перекладу Андре Лефевр зазначає: “Переклад має віковічну історію. <...>Текст перекладу часто називають культурним вікном у світ (переклад наш. – *Б.П.*)” [2:11].

Квінтесенцією перекладу влучно сформулював відомий український перекладознавець, перекладач, літературознавець, доктор філологічних наук та професор Л.В. Коломієць: “Переклад – це тлумаченням народів та епох” [3:3]. Сутність цієї істини була близька українському поетові, прозаїку, публіцистові та громадсько-політичному діячеві Івану Багрянному (1906, Охтирка, Сумська обл. – 1963, Новий Ульм, Німеччина), який великої ваги надавав перекладові своїх творів іншими мовами, насамперед, англійською (!), що підтверджують рядки з його листа до Володимира та Розалії Винниченків: “<...> коли б і була можливість видати на французькій мові у Франції, то з тим треба було б почекати, щоб спочатку вийшла книга в Америці на англійській мові (19 лютого 1951 р.)” [4:175]. Йдеться про один із перших прозових романів письменника – “Тигролови” (1943). Особливність цього твору не лише в його автобіографічності (автор, як і герой роману – Григорій Многогрішний, – був заарештований та засланий на Далекий Схід, звідки він вдало втік, хоча письменник пізніше був таки схоплений та вимушений відсидіти покарання у в’язниці), у складних умовах написання (“Багрянний написав повість “Тигролови” за незвичайно тяжких побутових умов: коли він ховався у галицькому містечку, на підгір’ї, у час масового виловлювання німцями українських патріотів” [4:31]), а також в унікальній на той час популярності твору на іноземній літературно-видавничій ниві. За словами О. Коновала, голови Чиказького відділу Українсько-Американської Координуючої Ради (UACC Chicago branch) та члена Фонду ім. Багрянного (The Bahriany Foundation): “<...> “Тигролови” вийшли у США, Канаді та в Англії в англомовному перекладі. Цим твором був зацікавлений навіть американський Голлівуд, щоб накрутити фільм” [4:6]. Не оминув роман визнання й на батьківщині, бо у 1943 році отримав першу нагороду на літературному конкурсі “Українського видавництва” у Львові, а в 1992 році за нього та роман “Сад Гетсиманський” постановою Кабінету Міністрів України І. Багрянному посмертно присудили Державну премію України ім. Тараса Шевченка. “Тигролови” дали початок міжнародній славі глибокого лірика, поета героїчного пафосу та великого гуманіста Івана Багрянного, “твори якого, – за висловом українського літературознавця Г. Костюка, – пробивали мури чужих літератур” [5: 831].

Англомовний переклад роману “Тигролови” має поза всяким сумнівом надзвичайно велике значення. Не лише тому, що “англомовні переклади українського художнього

слова, – за твердженням відомого українського перекладознавця та теоретика перекладу Р. Зорівчак, – один з найвагоміших чинників нашого утвердження як нації у світовому літературному контексті” [6:7], але й з огляду на те, що саме з англomовного перекладу (“The hunters and the hunted” Ivan Bahriany, Burns and Mac Eachern in Toronto, 1954, 270 p.) був зроблений переклад на німецьку (“Das Gesetz der Taiga”, Iwan Bahriany, Styria in Köln, 1961, 255s.), голландську (“Vlucht in de Taiga”, Iwan Bahrijany, Prisma Boeken, 1959, 250s.), данську та інші мови. Навіть зберігся лист від В.Федорончука до І. Багряного від 20.10.1959, в якому той пише про видання роману італійською мовою: “Перекладачка питала, між іншим, чи англomовний текст відповідає вірно оригінальному, українському текстові” [7:258]. Саме тому англomовний переклад роману становить велику цінність, а його перше видання (1954 року) було обране нами для дослідження та докладного розгляду у цій статті.

Під назвою роману “Тигролови” приховується метафора, адже ця назва має безпосередній стосунок не лише до українців-переселенців, яких зустрічає протагоніст роману (Григорій Многогрішний) на Далекому Сході, та мисливства як їхнього основного способу виживання, а може бути імплікована й на самого головного героя, дужого й сміливого втікача з ГУЛАГу, на якого полює ціла система. В англomовному перекладі, здійсненому професором університету Торонто Ю. Луцьким, маємо роман І. Багряного під назвою “The hunters and the hunted” (“Мисливці та здобич”). Очевидно, що образ метафори дещо змінений, ослаблений, адже “тигр” – звір, котрий асоціюється із силою, могутністю, майже нездоланністю – відтворений більш узагальненим – “здобич” (“the hunted” – те, за чим полюють). Можливо, відмовою від наближеного до оригіналу перекладу – “Tiger hunters” (Мисливці на тигрів) перекладач волів уникнути небажаного асоціативного зв’язку з поняттям “Witch hunters” (Мисливці на відьом – букв. значення у середні віки, пізніше – прибічники республіканського сенатора Джозефа Маккарті), яке мало негативні конотації і асоціації з маккартизмом (політично мотивованим необгрунтованим інкримінуванням ведення комуністичної діяльності та зради) в Америці під час Холодної війни (1947 – 1991), тобто і на час виходу першого англomовного перекладу “Тигроловів” (1954). Отож спостерігаємо втручання “фактору часу”, згідно з класифікацією позамовних чинників перекладу К. Райс, якого часто не можна уникнути під час перекладу, позаяк, “мова – це живий організм, що постійно змінюється, формується під впливом конкретних обставин, які обов’язково мають бути відображені у перекладі (переклад наш. – Б.П.)” [8:71]. Однак, відхід від оригінального образу метафори в англomовному перекладі зумовив її абсолютну нівеляцію у перекладах німецькою (1.2.) та голландською (1.3.) мовами, зроблених, як зазначалося вище, з англomовного тексту роману:

- 1.1. “The hunters and the hunted”(1954)
“Мисливці та здобич” (переклад наш. – Б.П.)
- 1.2. “Das Gesetz der Taiga: die Geschichte einer abenteuerlichen Flucht”(1961)
“Закон Тайґи: історія однієї захопленої втечі” (переклад наш. – Б.П.)
- 1.3. “Vlucht in de Taiga: een ontsnapping in Siberië”(1959)
“Втеча до Тайґи: історія однієї втечі до Сибіру” (переклад наш. – Б.П.)

У німецькому перекладі назви твору бачимо, що перекладачка Маргарета фон Кес, яка ще й скоротила роман, зацентувала увагу читачів на місці дії (Тайґа) та втечі (Flucht), що має бути “пригодницькою” (abenteuerlich). “Закон Тайґи” – означає закон

виживання, що також почасти відтворює, хоч і віддалено, оригінальну метафору. У голландському ж варіанті перекладу метафора вже відсутня. Йдеться лише про втечу до Тайги. Перед тим, як читати роман у перекладі, може виникнути враження, ніби весь твір спрямований лише на пригоди, втечі, і все це на Далекому Сході. “Тигролови” – це образ нескореної сили, віри та волі не тільки Григорія Многогрішного, а й цілого народу, якого тривалий час намагалися “вполювати”, як загнаного звіра, і підкорити або знищити.

За словами Л.В. Коломієць: “Метафора – серцевина поетичного образу і образності мови взагалі. Авторська метафора – її оригінальність, неповторність і влучність – ключ до успіху мистецького твору” [9:123]. Використання метафори у заголовку є першим натяком на поетичність художнього задуму прозаїка Івана Багряного. Його любов до образності, до оригінальної метафори потверджують безліч прикладів. А відповіддю на те, як повно ця образність відтворена в англomовному перекладі, може бути дещо спрощене представлення твору у виданнях іншими мовами (спрощення назви, численні скорочення тощо).

2. *Крізь загатовані діри дивилися тоскно грона мерехтливих очей, дивились крізь темряву десь на утрачений світ, десь туди, де лишилась країна, осяяна сонцем, де лишилась Вітчизна, озвучена сміхом дитинства і юності рано одятої, де лишилась мати..., родина...дружина* [1:8].

2.1. *A whole series of flickering eyes peered through the grating, through the darkness into the lost world, back towards their country bathed in sunlight, their motherland enlivened by the laughter of children and curtailed youth, where mothers, families, wives were left* [2:12].

3. *Думки бігли в гарячковім безладді* [1:40].

3.1. *Myriads of thoughts ran through in feverish disorder* [2:50].

4. *Тигри. Страшне божество, смугасте шкірою, а ще смугастіше репутацією* [1:21].

4.1. *Tiger. A frightful deity with a striped skin and an even “striper” reputation* [2:28].

У прикладах 2. і 2.1. бачимо, що перекладач зберігає метафору, змінюючи їхні образи задля адаптації їх до культури іншомовного реципієнта. Таким чином *країна, осяяна сонцем* та *грона мерехтливих очей* постають у звичнішому для англomовного читача вигляді, а саме *country bathed in sunlight* (*країна, що купається у променях сонця*) та *series of flickering eyes* (*безліч блискучих/мерехтливих очей*). Розгорнута ж метафора у прикладах 3., 3.1. та 4., 4.1. не зазнає жодних втрат. Перекладачу вдається зберегти вихідні образи, залишаючи й *думки, що бігли в гарячковім безладді* і *смугастішу за шкіру репутацію страшиного божества* – тигра (*Myriads of thoughts ran through in feverish disorder; an even “striper” reputation of a frightful deity*). Калькування в такому разі вдале, адже авторська метафора значно меншою мірою потребує адаптації до цільової культури, а відповідно й змін, бо вона є новою й для культури джерела. “Коли треба перекласти авторську метафору (неологічну) чи метонімію, перекладач може сам створити неологізм (подати його у лапках або пояснити у виносці)” [9:123]. Подібне “дбайливе” ставлення до авторської метафори (і до всієї образної парадигми художнього твору) зумовлене не лише її естетично-змістовою функцією, але і її невід’ємною роллю у формуванні цілісного уявлення про стиль автора в уяві читача. Британський романіст та перекладач Тім Паркс зазначає, що “стиль є абсолютом і якщо він втрачається в перекладі, то втрачається і автор, втрачається його індивідуальне бачення (переклад наш. – Б.П.)” [10:240]. Збереження “мовної індивідуальності”, “особистого стилю” чи “ідіолекту” (за

Дж.Штайнером) автора у перекладі, яке, певна річ, є одним з пріоритетних завдань перекладача, передбачає відтворення (на якомога вищому рівні еквівалентності) образної парадигми, а саме метафори, епітетів, порівняння, гри слів.

Ідіолект І.Багряного, котрий яскраво представлений у його першому прозовому романі “Тигролови”, рясніє оригінальною, “небанальною” образністю, що “не дає йому”, за висловом відомого українського письменника В.Винниченка, “пройти безслідно у психіці читача” [4:18]. Досягається такий ефект насамперед завдяки виразному емоційному потенціалу вжитих письменником метафор, епітетів та порівнянь:

5. *У віках миготів, обертаючись, понурий ландшафт, перерізаний пасмами скелястих гір. Він пропливав обабіч експресу, відстрашуючи своєю жаською історичною репутацією* [1:26].

5.1. *Through the windows there flickered in a wide arc the grim landscape cut by ranges of rocky mountains. It flowed by both sides of the express, repulsive in its treacherous, historical reputation* [2:31].

6. *Безконечні лави людей, списаних геть з життєвого реєстру, ...*[1:27].

6.1. *...row upon row of humanity written off the register...*[2:31].

7. *Душа летіла, як сокіл, а ноги, перемагаючи надзвичайні труднощі, не поспішали вже, плуталися у хащах* [1:41].

7.1. *The spirit within flew on like a falcon, but his legs, barred by the tangled growth under foot, hardly stirred* [2:51].

Приклади 5. і 5.1., як і 2. та 2.1., ілюструють відтворення метафори (*понурий ландшафт пропливав обабіч експресу, відстрашуючи своєю жаською історичною репутацією*) за допомогою зміни її образу (*grim landscape flowed by both sides of the express, repulsive in its treacherous, historical reputation* – *понурий ландшафт пропливав з обох боків експресу, викликаючи відразу своєю зрадницькою історичною репутацією*). Бачимо, що “репутація ландшафту” з “жаскою” (тобто жахливої – horrible) у перекладі постає “зрадницькою” або ж “ненадійною” (treacherous), що так само як і враження, яке вона справляє, на думку автора (*відстрашує* – threatens/is threatening, у перекладі – *викликає відразу* – is repulsive), послаблює загальний емотивно-психологічний вплив образу на уяву читача. Цю значущу для змісту твору метафору (вона створює атмосферу страху), можна з першого погляду відтворити ближче до оригіналу, при цьому компенсуючи алітерацію (звук с): *grim landscape flowed by both sides of the express, horrifying everyone with its horrible, historical reputation*. Однак бачимо, що досягнення в цьому разі більшої еквівалентності є досить сумнівним, оскільки з метою дотримання правил граматики англійської мови доводиться вдаватися до декомпресії (розширення тексту), а саме додаючи займенник *everyone* (*лякаючи кожного*). Подібне уточнення небажане, адже воно теж змінює враження від образу. Отже, можемо стверджувати, що здебільшого заміна образу метафори, епітета чи порівняння спричинена факторами розбіжності української та англійської мов на граматичному чи лексичному рівнях. Перекладач натомість, як уже зазначалося вище, надає великого значення відтворенню образної парадигми роману на максимальному високому рівні еквівалентності, про що свідчать приклади 6. та 6.1., а також 7. та 7.1., в яких спостерігаємо абсолютне відтворення оригінального образу метафори (6.) та порівняння (7.) у перекладі.

Проте незаперечним лишається твердження М. Рильського, що перекладів без втрат не буває [11:67]. Під час комплексного аналізу роману “Тигролови” та його англomовного перекладу з позицій відтворення образної парадигми натрапляємо також на випадки втрат металогічних фігур мовлення:

8. *Brr... Тії очі з кривавими родинками на віях, – вони стоять перед ним вічно...* [1:36].

8.1. *Brr! Those eyes with tiny spots on the lids – they would follow him forever* [2:43].

9. *...Утікають ліси, і пустелі, і гори... Утікає десь цілий світ, розливчастий і туманний, нереальний світ, поставлений шкереберть* [1:19].

9.1. *...forests and deserts and mountains disappeared, the whole world was running away...* [2:26].

У прикладах 8. та 8.1. метафора (*очі з кривавими родинками на віях* – очі залиті кров’ю) була нетотожно скалькована (*eyes with tiny spots on the lids* – очі з малесенькими плямками на повіках) і зникла у перекладі, перетворившись на не достеменний, віддалений опис зовнішніх характеристик (плями на повіках). Цей приклад засвідчує важливість розуміння перекладачем образності художнього твору, і демонструє, як її незбагненність може спричиняти викривлення змісту оригінального тексту. Метафора ж із прикладів 9. та 9.1. була значно “ущільнена” у перекладі (*the whole world was running away* – *увесь світ утікає*), що хоч і не викликало жодних спотворень змісту, однак, позбавило переклад барвистості образу оригіналу. Отже, можемо підсумувати, що іноді втрати при відтворенні образної парадигми твору І.Багряного спричинені суб’єктивним чинником (неуважністю чи не повним розумінням перекладача), хоча суб’єктивності, на жаль, майже неможливо уникнути при перекладі будь-якого художнього твору.

Однак, попри певні втрати, метафори, зокрема авторські метафори у романі “Тигролови”, все ж таки, здебільшого були вдало відтворені у перекладі. Можемо переконатися в цьому з подальшого прикладу, який демонструє надзвичайну поетичність прози І. Багряного та майстерність перекладача Ю.Луцького, якому вдалося відтворити розгорнуту метафору в англomовному тексті:

8. *Час собі йшов замріяною ходою по безбережному зеленому океану, осяяний сонячним блиском, сповнений буйної, веселкової молодості, озвучений гомоном птахів і звірят, і шумом кедрів вгорі, і таємничим шепотом листу, завітчаній-закосичений цвітом* [1:132].

8.1. *Time passed dreamily over the limitless green ocean, bathed in sunshine and full of exuberant youth, accompanied by the call of birds and animals and mighty cedars up above and the mysterious whisper of leaves, embellished with flowers* [2:160].

Бачимо, що всі метафори відображені у перекладі, хоча образи деяких були змінені. Так *буйна веселкова молодість* у перекладі стала *пушиною (exuberant youth)*, *зомін птахів і звірят* перетворився на *поклик (the call of birds and animals)*, *заквітчаній-закосичений цвітом* на *прикрашений квітами (embellished with flowers)* і т.д. Зміни образів зумовлені не лише різною сполучуваністю слів в англійській та українській мовах, а й різним баченням та традиціям відображення картин/явищ у культурах двох мов. Наприклад, *шум кедрів* відтворений словосполученням *mighty cedars (могутні кедри)*, яке є традиційним та звичним метафоричним образом для іншомовного читача, і часто зустрічається в англomовних перекладах Біблії (Psalm 80:10: *The mountains were covered*

with its shade, the **mighty cedars** with its branches. Psalm 29:5: *The voice of the Lord splits the mighty cedars* [12]). Таким чином, приклади 8. та 8.1. демонструють те, що часто зміна образів метафор при перекладі є необхідним чинником відтворення того ж впливу на іншомовного читача, що справляється й на читача оригіналу, адже зумовлена різним бачення світу та різними традиціями опису його барв та відчуттів у різних культурах, а відповідно і мовах.

Отож, можемо зробити висновок, що яскраву авторську метафорику першого прозового роману І.Багрянного “Тигролови”, який є чудовим прикладом поетичного ідіолекту письменника, що вражає багатством свіжих й оригінальних образів, було відтворено в англomовному перекладі професора Ю.Луцького двома способами: 1) через часткове збереження образів, що було зумовлене потребою адаптувати текст оригіналу до культури мови перекладу, мовними, позамовними та суб’єктивними чинниками, слід зазначити, що такий спосіб спричиняв не лише до стилістичних, а й змістових втрат; 2) через повне збереження образів (калькування), наслідком чого стало майже бездоганне відображення експресивно-насиченої палітри твору та авторського стилю письменника. З огляду на отримані результати, маємо підстави свідчити, що перший англomовний переклад роману “Тигролови” – “The hunters and the hunted” (1954) не є причиною спрощеного представлення роману (спрощення назви, скорочення та акцентування на пригодницькій (фабульній), а не художній вартості твору) у перекладах іншими мовами, зокрема німецькою та голландською.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bührig K, House J., ten Thije Jan D. Translational Action and Intercultural Communication. – Manchester: St. Jerome Publishing, UK&Kinderhook (NY), USA, – 2009. – 179p.;
2. Leferve A. Translating literature: practice and theory in a comparative literature context. – New York: The Modern Language Association of America, – 1994. – 162p.;
3. Коломієць Л.В. Тлумачення народів і епох// Україна молода. – 2010. – №239. – С.3.;
4. Багрянний І. Листування у двох томах. Том 1(1946-1963)/ Упор. О.Коновал. – К.:Смолоскип, – 2002. – 706с.;
5. Багрянний І. Публіцистика. Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе./ Упор. О.Коновал. – К.:Смолоскип, Фундація ім. І.Багрянного, – 1996. – 840с.;
6. Косів Г. Віра Річ. Творчий портрет перекладача. – Л.:Піраміда, – 2011. – 264с.;
7. Багрянний І. Листування у двох томах. Том 2(1946-1963)/ Упор. О.Коновал. – К.:Смолоскип, – 2002. – 554с.;
8. Reiss K. Translation Criticism – the Potentials and Limitations. Categories and Criteria for Translation Quality Assessment./ tr. by Erroll F. Rhodes. – Manchester: St. Jerome Publishing, UK&Kinderhook (NY), USA, –2000. – 127p.;
9. Коломієць Л.В. До проблематики та змісту курсу “Українська література в англomовних перекладах”// Вісник КНУ ім.Т.Шевченка: Іноземна філологія. – 2002. – №32-33. – С.119-123.;
10. Parks T. Translating style: A literary approach to translation. A translation approach to literature/ 2nd ed. – Manchester: St. Jerome Publishing, UK&Kinderhook (NY), USA, – 2007. – 258p.;

11. Рильський М. Мистецтво перекладу. – К.: Радянський письменник, – 1975. – 342с.;
12. New International Translation (NIV Bible). – Електронний ресурс: –<http://www.biblestudytools.com/psalms/80-10-compare.html>.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Багрянний І. Тигролови. / Вид. 3-тє, без змін. – К.: Національний книжковий проєкт, – 2011. – 248с.;
2. Bahriany I. The hunted and the hunters./ tr. by George S.N.Luckyi. – Toronto: Burns&MacEACHERN, – 1954. – 270р.

УДК821.161.2+141.32+82-83

Меншій А.М.
(Миколаїв, Україна)

ЕКЗИСТЕНЦІАЛ САМОТНОСТІ У НОВЕЛІСТИЦІ М. КОЦЮБІНСЬКОГО ТА Г. КОСИНКИ

У статті досліджується екзистенціал самотності у новелістиці М. Коцюбинського та Г. Косинки. Встановлено, що, створюючи цілісну картину людського буття, письменники вміло поєднують філософський, психологічний та соціальний аспекти.

Ключові слова: *концепт, внутрішня та зовнішня самотність.*

В статье исследуется экзистенциал одиночества в новеллистике М. Коцюбинского и Г. Косинки. Установлено, что, создавая целостную картину человеческого бытия, писатели умело соединяют философский, психологический и социальный аспекты

Ключевые слова: *концепт, внутреннее и внешнее одиночество.*

The article examines the existential ground of loneliness in novels by M. Kotsyubinsky and G. Kosynka. It's found out, that creating the holistic picture of human being, the writers skillfully combine philosophic, psychological and social aspects.

Key words: *concept, internal and external loneliness.*

Феномен самотності, як характерна риса людського існування, спочатку розглядався лише як філософсько-психологічна проблема. Як спеціальний предмет дослідження він постав лише у ХІХ ст., а розгорнутого обґрунтування набув в екзистенціалізмі, особливо у роботах раннього М. Гайдегера. На сучасному етапі феномен самотності вивчається в різних ракурсах. Більшість авторів акцентують увагу на соціально-психологічному аспекті самотності та її біологічному підґрунті.

За Н. Хамітовим, одним із найбільш авторитетних дослідників цього феномену, «самотність є надзвичайно напруженим станом і ситуацією», оскільки «виражає буття